

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ما به خاطر بسیاری از اشتباهاتمان گناهکاریم
اما بدترین جنایت ما، رها کردن کودکان به حال خود
و غفلت از این فواره‌های زندگی است.
بسیاری از چیزهایی را که به آن نیازمندیم
می‌توان منتظر گذاشت
اما کودک را نمی‌توان.
همین حالا زمانی است که
استخوان‌های او در حال شکل گرفتن،
خون او در حال ساخته شدن و
حواس او در حال کامل شدن است.
به او نمی‌توانیم بگوییم فردا
نام او امروز است!

کتابخانه مهد کودک

فاطمه بختیاری

ویراسته حمید محسنی

تهران / ۱۳۹۱

بختیاری، فاطمه، ۱۳۶۲ -
کتابخانه مهد کودک
تهران: نشر کتابدار: ۱۳۹۱
۱۰۲ ص: مصور (رنگی).
فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیپا
یادداشت: عنوان دیگر: ویژگیهای کتابخانه مهد کودک
عنوان دیگر: ویژگیهای کتابخانه مهد کودک
موضوع: کتابخانه‌ها و کودکان قبل از مدرسه
موضوع: مهد کودک - تسهیلات
موضوع: کتابخانه‌های کودکان - فعالیت‌های فوق برنامه
رده کنگره: ۱۳۹۱ ۳۲ کب/۷۱۸z
رده دیویی: ۰۲۷/۶۲۵
شماره کتابشناسی ملی: ۲۷۵۷۳۹۲

www.ketabdar.org
mohseni@ketabdar.org

عنوان: کتابخانه مهد کودک
مؤلف: فاطمه بختیاری
ویراستار: حمید محسنی
مجموعه کتابدار، ۲۴۳. مجموعه کتاب، کودک و مطالعه، ۱۳
نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۱ / شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه
قیمت: ۶۰۰۰ تومان
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۴۱-۰۴۳-۶
تلفن: ۴-۸۸۴۸۱۳۵۳ / ۸۸۹۷۹۵۶۱
دورنگار: ۸۸۹۷۹۵۶۰ / همراه: ۰۹۱۲۱۸۸۳۵۸۱
نشانی پخش: کتابدار، تهران، صندوق پستی ۱۹۷۳ / ۱۴۱۵۵

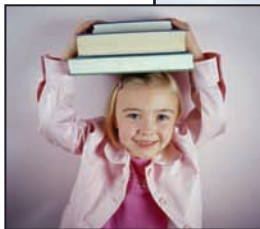

فهرست مطالب

۳۵	ساختمان کتابخانه	۷	مقدمه
۳۷	کف پوش	۱۱	بخش اول: کودک پیش از دبستان
۳۸	صدا	۱۲	کودک کیست؟
۳۸	نور	۱۴	کودک و کتاب
۳۹	سرمایش و گرمایش و تجهیزات دمایی	۱۶	مرحله تصویرخوانی
۳۹	طراحی داخلی/ دکوراسیون	۱۷	مرحله برخورد با کتاب
۴۰	وسایل و تجهیزات	۸	مرحله درک داستان و کتاب
۴۰	صندلی و میز	۱۹	مرحله داستان خوانی
۴۱	کوسن و بالش تک	۲۱	بخش دوم: کتابخانه مهدکودک
۴۱	قفسه و جعبه کتاب	۲۲	تاریخچه پیدایش کتابخانه‌های کودک
۴۲	سایر لوازم و تجهیزات کتابخانه‌ای	۲۵	اهمیت کتابخانه‌های مهد کودک
۴۲	میز کتابدار/ امانت	۲۷	اهداف کتابخانه‌های مهد کودک
۴۲	فرازه/ غش گیر	۳۱	بخش سوم: ویژگی‌های کتابخانه مهدکودک
۴۲	جزوه‌دان	۳۲	زیبایی و جذابیت
۴۳	منابع کتابخانه مهد کودک	۳۳	ایمنی و راحتی
۴۳	کتاب	۳۴	موقعیت جغرافیایی
۴۴	کتاب‌های پارچه‌ای		
۴۴	کتاب‌های پلاستیکی		

۷۵	نحوه ثبت در کتاب	۴۵	کتاب های مقوایی
۷۵	برخی از کاربردهای دفتر ثبت	۴۷	اصول راهبردی انتخاب کتاب کودک
۷۶	انواع برجسب	کتاب های منتخب کودکان پیش از دبستان	۴۸
۷۸	برگه سررسید (تاریخ برگشت)	مجله	۵۰
۷۹	جیب کتاب	منابع دیداری شنیداری	۵۲
۸۰	سیستم امانت کتابخانه کودک	نوار قصه یا دیسک های صوتی	۵۲
۸۱	آماده سازی کتاب برای امانت رایانه ای	اسباب بازی	۵۴
۸۲	آماده سازی منابع دیداری - شنیداری	برخی از اسباب بازی های مناسب...	۵۶
۸۳	تعریف منابع دیداری - شنیداری	خدمات کتابخانه	۵۸
۸۳	منابع دیداری	قصه گویی	۵۹
۸۴	منابع شنیداری	نمایش خلاق	۶۰
۸۴	چند رسانه ای ها	کتابخوانی با صدای بلند	۶۱
نحوه آماده سازی نوارهای کاست، نوارهای		کتابسازی	۶۲
ویدئویی، و دیسک های نوری		بازی	۶۳
قفسه نگهداری منابع دیداری شنیداری		سازماندهی منابع	۶۴
جایجایی منابع از پوشش ها و ...		آماده سازی منابع کتابخانه	۶۸
نوشتن نام منابع بر روی آن ها		فرایند کلی آماده سازی کتاب	۶۸
انواع برجسب ها		برخی از لوازم و تجهیزات مورد استفاده در	
ماژیک های مخصوص		بخش آماده سازی و کاربرد آنها	۷۰
آماده سازی		قیچی	۷۰
دفتر ثبت		سوزن منگنه باز کن	۷۰
منابع چند جلدی		سوراخ کن کاغذ	۷۰
منابع چند نسخه ای		منگنه	۷۰
نحوه نوشتن برجسب ها		کلیپس	۷۰
محل درج برجسب ها		انواع چسب های نواری	۷۱
امانت منابع دیداری و شنیداری		چسب های مایع	۷۱
مدیریت		چسب های ماتیکی	۷۱
مدیر مجموعه		پایه چسب	۷۱
کتابدار کودک		ابزار چسب زنی	۷۱
وظایف کتابدار		کارت کتاب	۷۲
		برگه دان	۷۳

مقدمه

برای آن که آموختن و مطالعه، سرلوحه کار یک فرد قرار گیرد بایستی وی علاقه مند به کتاب و مطالعه باشد. برای ایجاد علاقه روش های مختلفی وجود دارد. کارشناسان معتقدند که ایجاد علاقه در کودکان بسیار ساده تر و در عین حال پایدارتر از بزرگسالان است.

روانشناسان اتفاق نظر دارند که ۶ سال اول زندگی کودک، مهم ترین و مؤثرترین دوران زندگی وی می باشد (مک کچنی^۱، ۲۰۰۶، ص ۱۹۰). بنابراین آشنا نمودن کودکان با دنیای شگفت انگیز کتابخانه نیز باید از همین زمان آغاز شود تا افراد داناتر و کاردان تری تحویل جامعه گردد.

برای سوق دادن کودکان به کتاب و کتابخوانی عوامل متنوعی دخیل است که مهم ترین آن خانواده می باشد. با آموزش خانواده ها می توان گام های مثبتی در این زمینه برداشت. اما از سوی دیگر، کودکان امروزی، سنین قبل از مدرسه را در مکانی به نام مهد کودک سپری می کنند. آموزش و پرورش پیش از دبستان اصولاً شامل تمام سنین قبل از دبستان می شود. دوره ای که آموزش و پرورش در آن غیر اجباری است و به مراکزی که این آموزش های غیر رسمی و غیر اجباری را به کودکان ارائه می دهند مهد کودک (Nursery school) و کودکستان (Kindergarten) می گویند. "مهد های کودک به مراکزی اطلاق می شود که برای نگهداری، مراقبت و آموزش و پرورش قبل از دبستان کودکان سالم از ۳ ماهگی تا پایان ۵ سالگی در ۳ بخش: شیرخوار (۳ ماهه تا ۱۸ ماهگی)، نوپا (۱/۵ تا ۳/۵ سالگی) و نوپاوه (۳ سال تا پایان ۵ سالگی) دایر می گردد" (عباسی، ۱۳۷۵، ص ۲). به سبب اهمیت سنین پیش از دبستان، می توان با سیاست گذاری بر روی مهد های کودک برای تشویق و آشنا نمودن کودک با مطالعه، گام اساسی برداشت. متأسفانه در کشور ما شماری از مهد های کودک هنوز به صورت سنتی کار می کنند و در واقع، تنها نگهداری کودک در زمان غیبت مادر را وظیفه خود می دانند، در حالی که در مدت زمان حضور کودک در مهد کودک می توان اقدامات بزرگی را انجام داد.

این کتاب با توجه به اهمیت کتاب و کتابخوانی و جایگاه خاص آن در مهد های کودک تألیف شده است.

اکنون که به یاری خدا تدوین این مجموعه به اتمام رسید، بر خود واجب می دانم مراتب تقدیر و سپاس خود را از سرورانی که در این رابطه مرا یاری نمودند، ابراز نمایم. از زحمات و همراهی های بی دریغ استاد گرامیم سرکار خانم مرتضایی فرد نهایت تشکر را دارم. همچنین از راهنمایی های بی پایان جناب آقای دکتر حسن زاده و خانم دکتر زندیان کمال سپاسگزاری را

دارم. همین‌طور از کارشناسان محترم موسسه پژوهشی دنیا به ویژه سرکار خانم فرمانی، خانم نافع‌ی و خانم یوسفی، سرکار خانم میرهادی و انصاری و دیگر کارشناسان محترم شورای کتاب کودک، خانه کتابدار و موسسه مادران امروز (مام)، خانم خراسانچی (کتابخانه حسینیه ارشاد)، خانم اسماعیلی (مهد نونهالان)، خانم جواهری (مهد رنگین‌کمان)، خانم محمودی (مهد برنا)، خانم پهلوان (مهد ویستا)، خانم رضوان (مهد ساترا)، خانم زیده (مهد کودک مزده)، خانم گلچاهی (مهد کودک نمو) و همچنین مدیریت محترم مهدهای هنر کده کودک، رویان، کلبه امید، مفید، نیکسان، آوین، ثمین، توحید، مهر پروین، آی‌تک، سروین، البرز، دانشگاه امیرکبیر، صبا، باران، مهر مام، گلپور و سایر دوستان عزیز قدردانی می‌نمایم.

بخش اول

کودک پیش از دبستان

کودک کیست؟

پدران و مادران، مربیان و اطرافیان کودک به اعتبار آن که خود روزی کودک بوده‌اند، داعیه شناخت کودک را دارند؛ پیش‌فرض‌هایی که حقیقت پنداشته می‌شود و براساس آن سرنوشت یک انسان رقم می‌خورد. تردیدی نیست که کودکان در هر سنی، مشترکاتی دارند که بخشی از وجودشان را می‌توان به کمک همین نقاط اشتراک تبیین کرد. اما نباید فراموش کرد که انسان موجودی متحول‌شونده و دائماً در حال تغییر است. در همان لحظه که گمان می‌بریم او را می‌شناسیم، او همه چارچوب‌های شناخت ما را درهم ریخته و سرگرم آفریدن خود جدیدی است. به راستی کودک کیست؟ (قرنل‌ایاغ، ۱۳۸۳، ص ۷).

کودک فقط کودک است. یک انسان کوچک، با ضمیری پاک و آماده برای آموزش دیدن؛ کسی که باید با روح و جسم خود در میان مردم زندگی کند، کسی که احتیاجات روحی و جسمی خاصی دارد، با حواسی برای حس کردن و آزمایش جهان اطراف خود، با قلبی پر از محبت و نیازمند محبت، با احساساتی مستعد برای پروراندن آرمان‌های انسانی، با استعدادی ذاتی برای تشخیص خوب و بد و دارای قدرت پیشرفت و تکامل فردی (میرهادی، ۱۳۸۲، ص ۲۸).

باید تفاوت کودکان با هم را پذیرفت. 'کودکان مینیاتور یا کوچک شده بزرگسالان نیستند بلکه افرادی هستند یگانه، مستقل و بی‌مانند که نیازها، امیال، و استعدادهای خاص خود را دارند و حتی دو کودک همسان (دوقلو) نیز عین و کلیشه هم نیستند، اگرچه از یک پدر و مادر باشند' (حجازی، ۱۳۸۲، ص ۴۹).

گفته‌اند که "با تولد هر کودک، جامعه انسانی تولدی دوباره می‌یابد." کودک از لحظه‌ای که به وجود می‌آید، در وضعیت تغییر دائمی قرار می‌گیرد. شرایط متغیری که تحت

تأثیر عوامل مادی و ذهنی به وجود می‌آید. منظور از عوامل مادی تمام چیزهایی است که به سلامت، تغذیه، محیط طبیعی، درآمد خانواده و امکانات آموزشی مربوط می‌شود و عوامل ذهنی، تمامی آن‌هایی است که به فرهنگ، دین، عقیده و محتوای تحصیلی و آموزشی

ارتباط می‌یابد. تمامی این عوامل، لازمه تکامل و شکل دادن به کودکان است. اگر این عقیده بر زندگی فرهنگی یک جامعه مسلط باشد که خداوند انسان را خلق کرده است تا تاریکی‌ها و پلیدی‌ها را از جهان محو کند؛ در آن جامعه، کودکان به عنوان الطاف خداوندی و روشنی‌بخش و شمشیر مبارزه با تاریکی جهل و نادانی و بی‌عدالتی و پلیدی تلقی

می‌گردند. کودک بر حسب نوع توجه، آموزش و روحیه‌ای که به او مسلط است رشد کرده، صاحب بینش و فکر می‌شود (میرهادی، ۱۳۸۲، ص ۳۰).

کودکی، سال‌های حساس رشد و یادگیری است. رشد کودک دارای ۴ جنبه اساسی است که عبارتند از جسمی، شناختی، عاطفی، و اجتماعی. پرداختن به این جوانب در این مقال نمی‌گنجد. یادآور می‌شود که اساس رفتار درست با کودک، آشنایی کامل با مراحل رشد کودک است.

کودک و کتاب

یادگیری خواندن، فرایند پیچیده‌ای است که تقریباً از زمان تولد شروع می‌شود. به طور طبیعی، کنجکاوی کودک در مورد جهان اطراف، تا علاقه وی برای کسب اطلاعات در مورد خود و محیط اطراف، منشأ یادگیری اوست. یادگیری کودک با رشد مداوم توانایی زبان او و علاقه‌اش به قدرت جادویی واژه‌ها تقویت می‌شود (شیکدانز، ۱۳۸۲، ص ۲۸).

همان‌طور که کودکان در خلق و خوی با یکدیگر تفاوت دارند، در برابر کتاب نیز عکس‌العمل‌های متفاوتی نشان می‌دهند. بعضی از آن‌ها، از این که ساکت بنشینند و شما برای آن‌ها کتاب بخوانید لذت می‌برند. بعضی دیگر، که مرتب جابه‌جا می‌شوند و تکان می‌خورند نیز ممکن است مشتاق شنیدن باشند، اما فقط هنگامی گوش می‌دهند که بتوانند در حالت ثابتی بمانند. در حالی که سن، علاقه و شخصیت کودک هنگام خواندن کتاب برای وی باید مورد توجه قرار گیرد، شما نباید نگران باشید که زود شروع به کتاب‌خوانی برای کودک کرده‌اید. تحقیقات نشان داده است که حتی اگر عکس‌های رنگی در داخل گهواره نوزاد قرار دهید، عکس‌ها برای مدتی توجه نوزاد را جلب می‌کنند و ضربان قلب او نیز افزایش می‌یابد. نکته مهم در این زمینه روبرو کردن کودک تا حد امکان با کتاب برای کاشتن بذر عشق به کتاب در دل اوست. این امر باعث می‌شود که کودک زمینه بسیار حیاتی برای پیشرفت بعدی به عنوان یک خواننده پیدا کند (شیکدانز، ۱۳۸۲، ص ۴۲).

1. Schickedanz

کودک در نگاه اول، کتاب را یک اسباب بازی می‌انگارد و مثل سایر اسباب بازی‌ها با آن برخورد می‌کند. ابتدا به تصویرها خیره می‌شود، سپس برای شناخت بهتر، آن را به دهان می‌برد؛ به صفحات آن چنگ می‌زند؛ صفحات را پاره می‌کند و خلاصه از هر نظر آن را

بررسی می‌کند. از ۱ سال و نیم به بعد است که اگر کتابی را سروته به دست او دهید جهت آن را اصلاح می‌کند. از ۲ سالگی به بعد می‌تواند با پاره‌ای از قسمت‌ها ارتباط برقرار کند و آن‌ها را مورد اشاره قرار دهد، مثلاً رو، پشت، زیر، بالا و پایین آن را نشان دهد. به تدریج کنجکاوی او از عوامل ظاهری، متوجه درون مایه کتاب می‌شود و به کنجکاوی، پرسش، اظهار نظر و حتی توضیح تصویرها می‌پردازد.

وجود کتاب، اسباب بازی یا کتاب‌های تصویری پارچه‌ای فرصت مناسبی است برای سهیم کردن کودک در آگاهی‌هایی که دوست دارد

به دست آورد؛ ولی توانایی خواندن و کسب آن‌ها را از درون متن ندارد. آشنایی کودک با فیزیک کتاب، برخورد منظم او با آن، بازی کردن، به دهان بردن، ورق زدن و حتی پاره کردن تصویرهای آن، روندی طبیعی

برای آشنایی وی با پدیده‌ای به نام کتاب است. حتی اگر تصور شود که کودک بهره‌چندانی از این روند نخواهد برد، حذف این مرحله به هیچ وجه توصیه نمی‌شود؛ زیرا گذر از این مرحله سبب می‌شود کتاب همچون سایر ابزارهای مورد